

EVALUATIERAPPORT

PROJECT R: Family Resilience

Met dankbare steun van de Koning Boudewijnstichting en de Nationale Loterij.

Cocon-Vilvoorde vzw,
Vrijzinnige vereniging voor Ambulante Bijzondere Jeugdzorg
Maatschappelijke zetel: Frans Geldersstraat 21, 1800 Vilvoorde
Tel.: 02/253.48.76 (Dienst voor Contextbegeleiding) Tel.: 02.253.48.74 (Crisishulp aan Huis)
Fax 02/253.04.13 www.coconvilvoorde.be Ondernemingsnummer: 462675152

1) INLEIDING

Van april 2015 tot maart 2017 heeft onze voorziening Cocon-Vilvoorde vzw vorm mogen geven aan een project, financieel ondersteund door het departement Jongerenwelzijn in samenwerking met de Stad Vilvoorde, ter preventie van radicalisering¹.

Deze opdracht kaderde mee in de uitvoering van de conceptnota “preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme “ (16/01/2015) en het daaruit volgend actieplan dat op 3 april 2015 door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd.

De voornaamste doelstelling van het project was zorgen voor een optimale samenwerking tussen de aanwezige professionele actoren uit het middenveld in Vilvoorde ten einde een constructief en operationeel samenwerkingsmodel tot stand te brengen inzake de aanpak van radicalisering². Naast dit luik werd ook gelijktijdig geïnvesteerd in het bijstaan van jongeren en hun context die geconfronteerd werden door de thematiek van radicalisering. Dit kon gaan van jongeren die een actieve band onderhielden met een terreurorganisatie tot ongerustheden van ouders/hulpverleners waarbij de dreiging in eerste instantie niet helemaal duidelijk was.

Hoewel de gezinnen die de afgelopen jaren hulp aangeboden kregen vanuit onze vzw binnen het kader van het Project R; overwegend van Marokkaanse origine waren en moslim; dienen we hierbij ten stelligste te benadrukken dat éénieder van ons op een bepaald ogenblik in z'n leven vatbaar kan zijn voor ‘radicale’ ideeën. Bovendien is extremistisch gedachtengoed/handelen van alle tijden geweest en zeker niet exclusief toe te dichten aan één welbepaalde periode, godsdienst of bevolkingsgroep. De moeilijkheden waarmee we vandaag de dag geconfronteerd worden, geven ons tot op zekere hoogte ook iets weer van de huidige tijdsgeest en het adaptievermogen van onze samenleving inzake omgang en verhouding tot veranderingen (demografisch, socio-economisch, ...) die zich vanbinnen en vanbuiten uit stellen.

Hoewel dit verslag vooral een blik geeft op onze samenwerking met ouders en jongeren die direct of indirect geconfronteerd werden met een vorm van/vermoeden rond islamradicalisering; streven we er in onze algehele werkwijze naar om cultuuroverstijgend³ te werken : door het aanwenden van

¹ Binnen het Project R werd van bij de start geopteerd, om het gebruik van het woord ‘radicalisering’ zoveel als ons toeliet te vermijden; de ‘underscore’ bij het Project R ‘ter preventie van radicalisering’ werd vertaald naar: een project ‘ter ondersteuning van maatschappelijk kwetsbare jongeren in Vilvoorde’.

² Voor meer info: gratis downloadbaar ons draaiboek voor de opzet van een multi-agency-approach aangaande de thematiek radicalisering op <https://www.kennisplein.be/Documents/Draaiboek%20Project%20R.pdf>

³ Spreken van ‘cultuursensitieve’ hulpverlening heeft soms wat een wrange bijklank; het lijkt soms ook mode om met steeds nieuwe termen naar voor te komen. Waar het ons inziens bij cultuursensitief werken niet zozeer gaat over het meer oog hebben voor en verbijzonderen van bepaalde groepen in onze samenleving; maar veeleer gaat om bestaande hulpverlening vandaag de dag in een superdiverse samenleving zo te organiseren dat bepaalde groepen (cultuur, religie, armoede, ...) zich niet langer meer als bijzonder dienen te voelen of specifiek ‘sensitief’ benaderd dienen te worden. Op dit moment wordt bijvoorbeeld ook heel sterk ingezet op het ‘meer’ weerbaar van kinderen/jongeren die vatbaar zouden kunnen zijn voor radicalisering. Uiteraard is dit goed, iedereen is gebaat bij een zekere mate van weerbaarheid; doch dit is slechts één facet van het verhaal en wederom erg gericht op ‘verandering’ van de jongere; het slachtoffer wat ons betreft in de hele thematiek van ‘radicalisering’. Er zou evenveel geïnvesteerd moeten worden op veranderingen op meso-niveau (professionele houding, eenvoudige front-office jeugdhulpverlening, dynamieken die uitval op school blijven veroorzaken, de prestatiedruk op leerlingen in onderwijs, buurtwerk,...).

vaardigheden en methoden die algemeen (wetenschappelijk onderbouwd) werkzaam blijken bij de meerderheid van onze gezinnen; evenwel zonder de specifieke codes/regels die elke groepering/groep/gezinssysteem typeren uit het oog te verliezen.

Opvoeden an sich is al geen sinecure; zeker voor wie rekening wil houden met al de aanbevelingen, voorschriften en hedendaagse eisen die hier rond leven; laat staan wanneer je dit dient te doen in een superdiverse samenleving. Vragen als ‘Wat kan vandaag de dag nog’, ‘wat hoort niet’, ‘wat is onveilig’ zijn legio. In een gezin, maar evenzo op andere levensdomeinen (school, crèche).

‘School schaft Moeder- en Vaderdag af “uit respect voor de diversiteit”’⁴

‘Vanaf volgend jaar geen zwarte piet meer in België’⁵

Een belangrijke kanttekening die we dienen te maken is om temidden van heel wat (soms subjectieve) eenzijdige informatie niet uit het oog te verliezen over welke aantallen het gaat; in het bijzonder bij de thematiek van ‘radicalisering’. Het is niet zo omdat een aantal jongeren zich hebben misdragen dat een hele groep zich verbannen moet voelen; het is niet omdat twitter ontploft dat heel de samenleving hiermee bezig is; het is niet omdat in een krant één school uitgelicht wordt die ‘anders’ denkt, dat plots heel Vlaanderen/elke school zo denkt. Wel kan het een teken aan de wand zijn van een bepaalde (maatschappelijke) verandering die zich stilaan opdringt, niettemin dienen we alert te zijn dat niet te snel een uitzondering doorgaat voor een algemeen geldende regel; dit wekt anders ongewild polarisering en popularisering in de hand.

Niet alleen opgroeien in een superdiverse wereld is een uitdaging voor ouders en hun kinderen, maar evenzeer het begeleiden van deze soms zeer uiteenlopende (complex) samengestelde opvoedingssituaties valt niet lichtzinnig op te vatten.

“Kan iemand van de experts mij vertellen wat ik als gelovige ouder nog zelf mag beslissen over de opvoeding van mijn zoon, want ik weet het niet meer.”⁶

De financiële ondersteuning van de Koning Boudewijnstichting en de Nationale Loterij werd aangewend om een gerichte ondersteuning te kunnen bieden aan families die geconfronteerd werden met de thematiek van radicalisering ten belope van 6 maand in het najaar van 2017 kaderend in family support. We zijn de Koning Boudewijn dankbaar voor de financiële ondersteuning zodat we de goede resultaten uit de voorbijgaande jaren konden verder zetten. Met de middelen werd het immers mogelijk om een beperkt aantal gezinnen getroffen door de thematiek van radicalisering verder te ondersteunen.

⁴ https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20170511_02877366

⁵ <https://www.metronieuws.nl/nieuws/buitenland/2016/11/vanaf-volgend-jaar-geen-zwarte-piet-meer-in-belgie>

⁶ Vraagstelling van een bezorgde moeder tijdens 2^e EXIT-Extremism’ conferentie van UFUNGU plaats in Brussel

“Treating everyone the same may be unintentionally oppressive.”⁷

Onze westerse cultuur vormt de basis voor vele ‘universele’ individuele (mensen)rechten. Een harde realiteit is dat dit zogenaamd ‘universeel’ gegeven; bijzonder relatief te noemen is, wanneer we weten dat sommige landen en zelfs grote werelddelen oude tradities of religieuze principes boven bepaalde ‘universele’ waarden plaatsen. In westerse landen is het proces van intentioneel opvoeden (de reflectie van ouders of opvoedingsverantwoordelijken op hun handelen) steeds belangrijker geworden is. Men kan spreken van een verwetenschappelijking van de opvoeding. Dit geldt trouwens ook voor vele niet-westerse landen. Hoewel het moeilijk helemaal te herleiden valt tot cultuur, plaatst men in de literatuur, tegenover ouders die intentioneel opvoeden, ouders die veel minder bewust bezig zijn met opvoeding; maar veeleer intuïtief handelen of prat gaan op folkloristische en/of religieuze regels. Deze opvoedingsstijl mag niet standaard gekoppeld worden aan de migratieachtergrond of scholingsgraad van iemand; wel is het zo dat kennis en wetenschappelijk onderzoek nu eenmaal een belangrijk onderdeel vormen van hoe onze huidige (seculiere) samenleving zich vandaag de dag heeft georganiseerd. Er zijn echter vele andere mensbeelden en samenlevingsmodellen mogelijk dan de individualistisch prestatiegerichte kijk; welke zeker niet bij voorbaat moge uitgesloten of gediskwalificeerd worden. Het meer intuïtief handelen van ouders mag dus niet zomaar ondergeschikt geplaatst worden aan ouders die intentioneel handelen. Voor beiden valt iets te zeggen.

Wat ultiem gelijklopend dient te zijn in alle mogelijks bedenkbare stijlen van opvoeding is het uiteindelijk doel om van onze kinderen allen competente leden te maken van de samenleving waar ze deel van uit maken en waar ze hopelijk later zelf ook constructief vorm aan kunnen geven. Dit niet doen als ouder is je kind als een paria buiten de samenleving plaatsen; waar het toebehoort en leeft.

Culturele en andere verschillen (kleur, haar, seksualiteit, ...) betekenen een enorme verrijking voor onze samenleving. Subjectieve onwetendheid of angst mag nooit de leidraad vormen om keuzes te maken, niet politiek, noch in een begeleiding. Het horen/zien van iets vreemds of ongebruikelijk (vb ritueel bij een spirituele dokter) hoeft niet onmiddellijk alle instincten of alarmbellen te activeren. Gedrag bespreken en bevragen helpt in deze om wat subjectief wordt waargenomen te kaderen/duiden in de juiste context. Dit oppert geen waarde-oordeel maar kan datgene nuanceren dat in eerste oogschouw (verkeerdelijk) gedacht/aangevoeld werd over de ander. Dit openstellen kan enkel door zelf als begeleider de nodige interesse te tonen in de wereld van het gezin en bewust zijn van onze eigengereide denkpatronen en onze veelal wit gekleurde middenklas-bril; of het nu gaat om een gezin dat gekenmerkt wordt door intergenerationele kansarmoede of een gezin dat pas naar onze streek verhuisd is uit een ver land.

Vaak is wat we in eerste instantie als afwijkend zouden kunnen gaan definiëren; gewoon ‘anders’ (verschillend van onze eigen waarden) maar daarom niet minder/slechter; en dienen we vooral met een open bevragende houding om te gaan met wat zich presenteert. Vanzelfsprekend mogen ook expliciet kritische vragen gesteld worden bij wat zich tijdens observaties/huisbezoeken afspeelt, bepaalde ouderlijke handelwijzen kunnen effectief (ongewild) schadelijk zijn, onveilig of zelfs ronduit

⁷ Uit Community toolbox; <https://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/culture/cultural-competence/culture-and-diversity/main>

strafbaar zijn; wel dient steeds zorgvuldig de individuele waarneming/beleving/interpretatie van een begeleider hierbij geobjectiveerd te worden en onderbouwd.

In wat volgt wensen we voornamelijk, naast de algemene cijfergegevens, dieper in te gaan op de wijze waarop we binnen Project R onze werking ten aanzien van gezinnen geconfronteerd met de thematiek van 'radicalisering' op micro-niveau⁸ hebben opgebouwd.

2) CIJFERS

Van de 38 meldingen RTJ in 2017 waren er 5 specifiek bedoeld voor het Project rond Radicalisering. De aanmeldersgroep was hier: BJB ambulant, Politie, Stad Vilvoorde en SDJ.

2.1 Gezinsvorm

Algemeen zagen we dat slechts een kwart van alle begeleidde gezinssystemen bestond uit het oorspronkelijk kerngezin. Net zoals de voorbije jaren groeien meer dan de helft van de aangemelde kinderen op in een éénoudergezin. Toch merken we dat in slechts 1 van de 5 gezinnen rond radicalisering de jongeren opgroeiden in hun gezin van oorsprong.

2.2 Regio

Onze afdeling Contextbegeleiding kent als werkingsgebied de regio Brussel-Halle-Vilvoorde.

Het grootste deel van de gezinnen die begeleid werden, was woonachtig in de ruime regio rond Vilvoorde (ongeveer 60%). Dit ook voor onze gezinnen rond radicalisering waarbij er 4 uit de ruime regio Vilvoorde komen en ééntje uit het Pajottenland.

2.3 Taal

In 45% van de gezinscontexten die begeleid werden, kon uitsluitend Nederlands gesproken worden. In 14% van de gezinssystemen kwam zowel het Nederlands als het Frans aan bod. In 15% van de gezinnen werd enkel Frans gesproken.

In 23% van de gezinnen wordt een andere combinatie van talen gesproken, enkele voorbeelden hiervan zijn Berbers, Arabisch, Spaans, Italiaans, Siciliaans, Engels, Pools, Portugees, Turks, Lingala. In 4% van de voorgaande gezinnen was de aanwezigheid van een tolk aangewezen. Deze zou nog veel hoger gelegen hebben, hadden we niet iemand in dienst gehad die ook het Berbers machtig is. Alle kinderen spraken Nederlands; twee ouderparen spraken Berbers⁹ en Frans; één ouderpaar Nederlands; ééntje enkel Berbers en één gezinssysteem Urdu.

⁸ Het Project R, waarbinnen de begeleiding aan gezinnen in kader van thematiek 'radicalisering' vervat zit, is opgedeeld in drie niveau's: macro, meso en micro. Het micro-niveau spitst zich toe op het effectieve veldwerk en de doelen/processen die door de praktijkmedewerkers in rechtstreeks contact met gezinnen/jongeren zich voltrekken. Meer informatie verwijzen wij de lezer graag door naar ons draaiboek:...

⁹

Gezinnen waar Berbers gesproken werd, konden beholpen worden dankzij de aanwezigheid van een begeleider die deze taal machtig is. In 2017 werd deze begeleider in 3 gezinnen ingeschakeld als tolk en intercultureel bemiddelaar naast zijn functie als begeleider.

2.4 Gezinsgrootte

De gezinsgrootte van de gezinnen die contextbegeleiding krijgen varieert. Ongeveer één vierde van al de gezinnen heeft één kind, nog een vierde van de gezinnen heeft twee kinderen en een ander vierde van de gezinnen heeft drie kinderen. Het laatste kwart (26%) betrof gezinnen met vier kinderen of meer. Bij de kleine begeleide groep in het Project R hadden drie gezinnen 4 kinderen en twee gezinnen slechts 2 kinderen.

2.5 Geslacht

De aangemelde kinderen binnen het project waren op 1 uitzondering na allemaal jongens. Dit gaf geen noemenswaardig verschil begeleidingsaanpak

2.6 Werksituatie ouders of opvoedfiguren

De vaders in de gezinssystemen werken, vrouwen zijn ofwel huisvrouw of volgden een cursus.

2.7 Culturele invloed

In 36% van de gezinscontexten werd door de begeleider aangegeven dat cultuur in belangrijke mate een bepalende rol speelde in de opvoeding. Hiermee wordt geduid op het feit dat bepaalde culturele waarden een onmiskenbare invloed hebben op de manier waarop de ouders of opvoedfiguren hun ouderrol invullen, bijvoorbeeld als het gaat over straffen en belonen, over zelfstandigheid, enzovoort. Dit ging voornamelijk over gezinnen die een heel andere visie op opvoeding en omgang met gedragsmoeilijkheden erop nahielden en zich hiervoor beriepen op hun cultuur/normen.

2.8 Religieuze invloed

In de vijf gezinnen die begeleid werden binnen het Project R kwam dit aspect wel meer op de voorgrond treden dan in andere reguliere contextbegeleidingen. Naast de algemene werkzame principes inzake opvoedingsondersteuning en gezinsbegeleiding en doelrealisatie (het bieden van structuur, opvolgen van regels en afspraken, naar school gaan en vrije tijd) waren er zo in kader van de thematiek radicalisering meer specifieke doelstellingen verbonden aan cultuur en religie. Ouders werden hierbij ondersteund bij het begeleiden van de religieuze zoektocht van hun kinderen en het ontwikkelen van hun eigen identiteit.

2.9 Samenwerking met het netwerk

Werd nauwelijks gedaan omdat de gezinnen dit weigerden. Slechts in 2 van de 5 gezinnen mocht met ruimer netwerk (oa grootouders) contact opgenomen worden. Contacten naar school of andere hulpverleners vormde geen probleem voor de ouders.

2.10 Samenwerking met hulpverlening

Van de vijf gezinnen lopen er in 2018 nog drie verder door. Eentje werd gestopt na herhaaldelijke expliciete bedreigingen vanuit netwerk van het gezin ten aanzien van de begeleiders (was OCJ en werd toegerleid naar JRB). Eentje werd positief afgerond.

3) ORGANISATORISCHE VISIE

“Elke jongere die hier is, is ‘van ons’.”

Het is onze taak als samenleving, als burgers, als volwassenen om onze kinderen en jongeren te helpen bij het opgroeien in een complexe samenleving die onder andere gekenmerkt wordt door een sterke diverse populatie. Diversiteit die een positief gevolg van ondermeer het feit dat we met z’n allen deel uitmaken van een open samenleving waar tal van belangrijke individuele vrijheden (meningsuiting, levensbeschouwing, geaardheid, ...) verworven werden en ook aldus door ons rechtssysteem gevrijwaard worden. Diversiteit is in zekere zin de prijs van de verschillende vrijheden die we met ons allen vandaag de dag in onze samenleving kennen. Hier tegenover staat een totalitaire samenleving gekenmerkt door uniformiteit, waar elkeen in de pas dient te lopen, individuele vrijheden tot het minimum behoren en elke uiting van verschil als een bedreiging van het algehele systeem wordt aanzien...¹⁰

Binnen onze organisatie wensen we een groot hart voor de medemens te koppelen aan de meest actuele wetenschappelijke kennis van zaken. Kennis en verbinding zijn twee basiselementen die vervat zitten in elk traject en elk niveau binnen onze werking. Deze elementen ogen vanzelfsprekend; maar binnen onze organisatie beschouwen wij niets als vanzelfsprekend; zelfs de kleine zaken niet.

Er is nood aan meer kennis én (zorgzame) verbinding. Gaat het nu over ouders ten aanzien van hun jongeren, of van hulpverleners ten aanzien van medehulpverleners, of van directie naar medewerkers...veel misverstanden ontstaan door een zeker gebrek aan (wederzijdse) kennis (informatie): kennis over bepaalde gebruiken, bepaalde belangen, bepaalde verlangens, bepaalde gevoeligheden, bepaalde herkomst, bepaalde diagnoses...

Afdoende (voor)kennis verwerven en skills hebben om met bepaalde complexe moeilijkheden om te gaan is één zaak, verbinding leggen een andere zaak; hierbij is het van belang om een zekere professionele nabijheid te kunnen neerzetten om een band met de ander te kunnen opbouwen die zich toont in respectvolle aanwezigheid, authentieke betrokkenheid en een zelfkritische gedragenheid.

In onze organisatie is er sprake van een ‘Wij-Cultuur’. Er is sprake van een duidelijke visie, wat kan en absoluut niet kan. Er heerst een waakzame zorg-mentaliteit die gedragen wordt door alle collega’s.

Het vertrekpunt van veel van onze begeleidingen betreft een vraag rond welzijn/veiligheid (ook binnen de werking rond radicalisering). We kiezen er als organisatie ook bewust voor om ons te profileren en specialiseren in die gezinssituaties die complex zijn en waar de gevaars/risico-situatie hoog is. Een keuze waar we onze organisatorische werking dientengevolge hebben op afgestemd. Welzijn en zich veilig weten is zowel voor gezinsleden, als begeleiders van belang. Zowel naar de gezinnen toe, als naar onze begeleiders toe zijn er structureel processen ingebouwd die dienen te voorkomen dat eenieder zich ooit alleen weet geconfronteerd te worden met een onveilige situatie en dat er steeds een gedeelde vorm van besluitvorming kan ontstaan. Zo is er bv 24/24 permanentie van begeleiders naar gezinnen toe, als 24/24 permanentie van supervisors naar begeleiders toe. Alle vragen rond veiligheid en welzijn worden binnen het gezin door de begeleider besproken als tevens ondersteund door een teamadvies en wekelijks overleg met een supervisor; naast de inzet van de nodige methodisch onderbouwde vaardigheden en (risico-taxatie-) instrumentaria.

¹⁰ Uit Draaiboek Project R mesoniveau - Cocon-Vilvoorde 2017

4) CONTINUUM AAN CONTEXTBEGELEIDING

Onze dienst richt zich op het verbeteren van de opvoedingssituatie in al zijn aspecten; in eerste instantie op ieders welbevinden en veiligheid. Naast specifieke opvoedkundige thema's, kunnen ook zaken van praktische aard en/of individuele moeilijkheden aan bod komen. We bieden enkel mobiel ambulante begeleiding aan, in de thuiscontext van het aangemelde gezin. Dit kan soms voordelig werken, maar soms evenzeer nadelig. Het grote voordeel is dat gedrag van een individu nooit los van zijn context gezien kan worden. De mogelijkheid gedrag in een context van de cliënt te kunnen waarnemen is rijkelijker dan dit gedrag te bespreken op een bureau ver weg van de plaats waar de cliënt zich normaliter (frequent) in interactie begeeft. Nadeel is dat deze vorm van begeleiding bij aanvang erg 'intrusief' kan overkomen; iemand vreemd die plots temidden van de woonkamer komt te staan en mee het private reilen en zielen in oogschouw neemt, kan de nodige terughoudendheid uitlokken. Niettemin is onze grondovertuiging dat kinderen zolang als mogelijk in hun thuiscontext moeten kunnen opgroeien en dat al het mogelijke in het werk dient gesteld kunnen worden om een dreiging tot uithuisplaatsing te counteren door verandering teweeg te brengen daar waar het eerst nodig, betekenisvol en realistisch is.

Wij bieden diverse trajecten aan afhankelijk van de ingeschatte veiligheid en het aantal zorgvragen. Deels rechtstreeks toegankelijk, deels niet-rechtstreeks voor ouders toegankelijk.

Binnen de afdeling contextbegeleiding (CB) is er in het verleden bewust voor gekozen om de verschillende aanwezige typemodules:

Laag Intensieve CB, Breedsporige CB en Kortdurend Intensieve CB. Allen apart methodisch onderbouwd en verschillend in intensiteit en zorgzwaarte van de opvoeddoelen. Dit alles vanuit de overtuiging dat een goede indicatie en differentiatie, voor betere kwalitatieve hulp op maat zorgt voor het gezin.

Daarnaast is er nog een afdeling die zich toespitst op crisishulpverlening (CAH¹¹) en in vier weken tijd samen met het gezin crisissituaties oplost en verder perspectief tot samenleven tracht te bieden.

VB stappenplan begeleiding (afdeling Contextbegeleiding)

Stap 1: Kennismaking met het ganse gezin en de betrokken jeugdhulpverlener om verwachtingen af te toetsen en de ervaren moeilijkheden/zorgen van iedereen te schetsen. Eventuele zorgen en doelen vanuit de aanmelder worden besproken.

Stap 2: De volgende 4 à 6 weken vinden er zowel individuele, als gezamenlijke gesprekken plaats. Dit om een duidelijk zicht te krijgen op aanwezige vragen, verwachtingen, ervaren moeilijkheden, ondernomen acties, ... om zo haalbare werkdoelen op te stellen. Het werken aan deze doelen zal de rode draad vormen van de verdere begeleiding.

Stap 3: Er wordt concreet aan de slag gegaan met de opgestelde doelen. Op maat wordt elkeen van de doelen uitgewerkt om verandering in gang te zetten. Een gewoonte doorbreken is lastig en moeilijk, dat vraagt de nodige tijd; terugval en falen zijn inherent eigen aan elk veranderingsproces.

Stap 4: Na 6 maanden (soms vroeger) wordt een meer formeel moment ingepland om de vooruitgang (van de doelen) gezamenlijk te evalueren. Wat loopt goed, wat kan beter en wat loopt nog steeds niet zoals vooropgesteld. Dit naast de permanente vorm van (informele) feedback tijdens de begeleiding vanuit het gezin waar begeleiders oog voor dienen te hebben.

Stap 5: De begeleiding wordt in principe na één jaar afgerond, tenzij anders overeengekomen wordt. In sommige gevallen is soms nog andere/bijkomende zorg nodig. Wij verlenen hierin een advies. Nazorg is eveneens mogelijk.

¹¹ Crisishulp aan Huis

5) SPECIFIEKE ADAPTATIES AAN HET BEGELEIDINGSTRAJECT IN FUNCTIE VAN DE THEMATIEK 'RADICALISERING'

De methodische opbouw van onze reguliere begeleidingstrajecten werd grotendeels behouden als basis voor de begeleidingen aan gezinnen binnen het Project R. De begeleidingen vonden standaard plaats in de thuissituatie van het gezin; hoewel occasioneel met de jongeren individueel buitenshuis werd afgesproken. De trajecten waren allen rechtstreeks toegankelijk, hoewel in de praktijk gezinnen ons bereiken via doorverwijzing (zie supra cijfergegevens).

Op vlak van methodische onderbouw werden sterk de principes van methodiek NA¹² en IAG¹³ gevolgd. De volledige inhoud van beide denkkaders toelichten zou hier zeer veel plaats innemen; wel dienen we te vermelden dat enig relativisme aan de dag diende gelegd te worden bij de uitvoering van beider denkkaders. De individuele vraagstelling van gezinsleden mag nimmer teloor gaan aan het louter rabiaat functioneel/instrumenteel inzetten van een methodiek. Een gezin kan niet in aanmerking komen voor een specifieke methodiek binnen een bepaalde setting; maar binnen de Jeugdhulp moet voorzichtig omgesprongen worden met kaders en constructies die daardoor ongewild ervoor kunnen zorgen dat bepaalde cliënten van hulp verstoken blijven.

Vb NA legt veel nadruk op het belang van ondersteuning door sociaal netwerk voor het gezin; als een gezin hier echter op afknaapt, dient een begeleider en werkvorm/methodiek flexibel genoeg te zijn om op pragmatische wijze verder te verkennen hoe eenzelfde doel in een gezin op een andere wijze, eveneens positief bereikt kan worden.

Opsomming van de voornaamste doelen binnen de afgelegde gezinstrajecten:

1. Ouders bewust maken van hun rol in de opvoeding.
2. Ouders ondersteuning bieden bij de opvoeding van hun kind binnen de huidige samenleving, met behoud van de culturele en religieuze identiteit.
3. Ouders ondersteunen bij het begeleiden van de religieuze zoektocht van hun kinderen en het ontwikkelen van hun eigen identiteit.
4. Ouders kennis en inzichten verschaffen, zodat zij gedrag en gedachtes die tot radicalisering leiden op tijd kunnen herkennen en erkennen.
5. Inspelen op individuele vragen van ouders rondom het thema religie en opvoeding.
6. Ouders kennis overdragen over preventieve en (vrijwillige) hulpverlening.

¹² Nieuwe Autoriteit – voor meer informatie over deze raden we graag Haim Omers' boek 'Nieuwe Autoriteit aan.

¹³ Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling – voor meer informatie:
[https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Intensieve-Ambulante-Gezinsbehandeling-\(IAG\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Intensieve-Ambulante-Gezinsbehandeling-(IAG))

6) VOORTRAJECT

Iets wat voor buitenstaanders geregeld als opmerkelijk omschreven wordt is het feit dat er nagenoeg bij alle jongeren en hun context die in 2017 begeleid werden, overwegend enkel sprake was van een matig tot ernstige problematische opvoeding/gezinsituatie. Hoewel bepaalde aanmeldingen zeer acuut binnenkwamen in het kader van 'radicalisering' van een jongere; bleek dat er in de praktijk steeds een grotere ruimere gezinscomponent en/of persoonlijk onwelbevinden van de jongere meespeelde. Door inzet op het netwerk en gezinsdynamieken konden in vele situaties ook het individueel gedrag van de desbetreffende jongere ten goede gestuurd en veranderd worden. Slechts in uitzonderlijke situaties was een bijkomende interventie nodig op vlak van theologische/ideologische ondersteuning.

Bovenstaande mag niets verbazen; een thematiek als 'radicalisering' kan immers niet los gezien worden van contextfactoren. Bovendien is het zo dat allochtone¹⁴ gezinssystemen vaak niet minder vragen rond opvoeding hebben dan autochtone gezinssystemen; au contraire; door te moeten balanceren tussen verschillende (soms conflicterende) culturele referentiekaders; duiken er vaak juist meer vraagstukken en kopzorgen op bij deze doelgroep !

Soms dreigt men te snel a priori aan te nemen dat bepaalde cultuurverschillen aan de basis liggen van misverstanden of bepaalde moeilijkheden die zich tijdens een begeleiding voordoen.

Understanding parents' ethnotheories about their children is key to understanding the strategies parents use to help their children grow up to become successful members of their communities. parental ethnotheories are cultural models that parents hold regarding children, families, and themselves as parents. Like other cultural models related to the self, parental ethnotheories are often implicit, taken-for-granted ideas about the "natural" or "right" way to think or act, and they have strong motivational properties for parents.¹⁵

Extra tijd nemen voor het kaderen van de begeleiding en om aanwezige vragen te verkennen bij opstart werd doorheen het Project R als zeer zinvol ervaren door zowel begeleiders als gezinsleden. Dit alles heeft geleid tot het uitwerken van een voortraject, voorafgaand aan de eigenlijke begeleiding en het reguliere stappenplan (zie boven). Dit voortraject zet actief in, op het aftoetsen van aanwezige kennisbronnen en netwerk; het meer verschaffen van algemene duiding tussen de hulpverlener en cliënt over bepaalde begrippen/kaders (hulpverlening, religie, afkomst, werking Jeugdrechtbank) zonder belerend te zijn en biedt algeheel meer tijd tot wederzijdse kennismaking (wie zit tegenover mij, kan ik hem/haar vertrouwen, welke zorgen zijn er...).

Een exacte afbakening qua tijd inzake duur van het voortraject is moeilijk te geven. Dit is op het eerste zicht een wat ongemakkelijke vaststelling; doch in de praktijk bleek in het ene gezin sneller toegang mogelijk na opheldering van een aantal begrippen dan bij een ander gezinssysteem.

¹⁴ Het gebruik van het begrip 'allochtoon' is in communicatie van problematische aard; we maken soms instinctief een bepaald onderscheid in doelpubliek op basis van stereotiepe/gegeneraliseerde kenmerken, maar hoe lang blijft iemand vb. allochtoon en weegt het opdelen in categorieën steeds op of verarmt het net de blik op een bepaalde doelgroep ?

¹⁵ PARENTAL ETHNOTHEORIES OF CHILDREN'S LEARNING Harkness et al 2009

Hulp vragen is sowieso voor vele mensen geen vanzelfsprekend; zelfs al zijn er personen uit het eigen netwerk die onmiddellijk bereid zouden zijn om te helpen. Enige argwaan ten aanzien van hulpverlening die opstart; en de onbekende die van buitenaf plots komt 'helpen' in de thuissituatie; is zeker gerechtvaardigd en valt ronduit gezond te noemen. Hoewel dit gezond is; valt het niet steeds te rijmen met de verwachtingen die vanuit hulpverlening ten aanzien van sommige gezinnen gesteld worden; er wordt binnen een professionele samenwerking verwacht, dat bijvoorbeeld de openheid die de hulpverlener toont van bij het eerste gesprek ook wederzijds is, net zoals bij authenticiteit en eerlijkheid, ...tevens zit er af en toe heel wat druk op de ketel en is bewust vertragen en de vraag exploreren bij de start van een begeleiding wanneer de urgentie het hoogst is, een kunst.

Gezinnen die bovendien weinig vertrouwd zijn met de gangbare concepten als Jeugdhulp, hulpverlening en begrippen als beroepsgeheim, transparantie, rechten van het kind...worden al te vaak overdonderd tijdens een intake met informatie waarvan zij niet altijd de inhoud of relevantie van kunnen inschatten.

Praktijkvoorbeeld: " de brieven met uitnodigingen van het OCJ heb ik wel gezien, maar weggegooid; ik wist niet wat de bedoeling was en dat dat verplichtend was"

In sommige situaties is het zo dat de startpositie van de begeleider bij een opstart al veel verder ligt dan de startpositie van waar sommige gezinnen zich bevinden; met startpositie in deze bedoelen we de kennis die de begeleider aanneemt die reeds gekend is bij de cliënt. Niet alle gezinnen zijn mee met bepaalde 'courante' jeugdhulp-begrippen. Dit kan aanleiding geven tot wantrouwen, weerstand en afzijdigheid bij de cliënt. Het is van belang niet te snel aan te nemen dat de cliënt met alles wat, zeker in beginfase hem medegedeeld wordt onmiddellijk mee is. Soms wordt er ongemerkt vakjargon gebruikt of bij start zoveel info meegegeven dat zelfs cliënten zich overdonderd kunnen voelen. We kunnen overigens gerust stellen dat dit niet exclusief is voor "allochtone" ouders. Ook autochtone ouders kunnen misvattingen hebben rond de werking van hulpverlening en/of weinig kennis hebben over bepaalde begrippen (vb aangaande de ontwikkeling van kinderen). Attent zijn voor het hanteren van verteerbare en begrijpbare communicatie is belangrijk en werkt drempelverlagend. Communiceren met elkaar is ook tevens zoeken naar het vinden van een gemeenschappelijke taal; waarmee dezelfde zaken geduid kunnen worden, zodat het zowel voor toehoorder als boodschapper dezelfde betekenis en lading heeft..

Praktijkvoorbeeld: Vanuit onze huidige werkwijzen is het logisch dat we oplossingsgericht te werk gaan en de dingen snel bij naam wensen te noemen; waar in sommige gezinnen men dit helemaal niet gewoon is en te directe/directieve communicatie zelfs als vernederend aanvoelen.

Elkaar leren kennen en de tijd hiervoor nemen is daarom de eerste belangrijke stap die genomen dient te worden. Immers wat in ene (begeleidings)situatie voor één iemand qua werkwijze als helpend ervaren wordt, is dat niet per definitie ook voor een ander. Om te weten waar de cliënt het best mee geholpen is, dient de hulpverlener een goed inzicht te verwerven in het gedrag van de cliënt en de context waarin deze zich stelt. Tevens dient hij permanent oog te hebben voor (expliciete en impliciete) feedback en beducht te zijn voor voorafnames en eigen invullingen. Enkel zo kan een getrouwe profiling ontstaan van de cliënt en zo juist mogelijk correct beeld nagestreefd worden van

wat zich afspeelt en de zorgzwaarte/ernst ervan. De begeleider dient expert te worden van de vraag, niet van het probleem.

Praktijkvoorbeeld: Sommige ouders vroegen zich in het begin expliciet af wat een blanke vrouw (lees: met westerse opvattingen) kon bijdragen aan de bestaande zorgen in het gezinssysteem en of ze überhaupt zou kunnen begrijpen hoe het er in een moslim-gezin aan toegaat.

Praktijkvoorbeeld: Een eerder traditionele man is gevoelig voor kritiek en wenst niet in het bijzijn van zijn vrouw op de vingers getikt te worden (over zijn rol in de opvoeding).

Praktijkvoorbeeld: Een ouder wenst niet te spreken met een vrouwelijke begeleidster.

In bovenstaande voorbeelden kan op velerlei manieren gereageerd worden. Binnen onze werking hebben we vooral tijd genomen om geconfronteerd met bepaalde (krasse) opmerkingen, deze openlijk te bespreken en te vermijden om onmiddellijk in een conflictmodel met de cliënt terecht te komen. Er is een onderscheid nodig in die zaken die in een samenwerkingsrelatie/werkmethode veranderlijk zijn en welke zaken echte 'dealbreakers' zijn. Het hoeft niet gezegd hoe meer 'dealbreakers' er zijn, hoe minder kansen cliënten krijgen en hoe meer ze van de aangeboden hulp dreigen uitgesloten te worden.

Dit is niet het verloochenen van de eigen werking, werkvorm of laat staan onze Westerse waarden; geenszins (hoewel dit voor buitenstaanders zo kan overkomen – een ouder die een discussie uit de weg gaat kan evenzo voor de ene als zwak bestempeld worden, maar evenzeer net iets zeer krachtigs hebben gedaan). Een begeleider hoeft dus zelf geen hoofddoek op te zetten in een Marokkaans gezin (dat zou trouwens ook verre van authentiek zijn) wel kan respect opgebracht worden voor de geloofsovertuiging van iemand. Het geïnteresseerd openlijk bevragen van zaken die vreemd/onbekend/anders overkomen kan soms al helpend zijn, de ene ouder is de andere niet; net zoals de ene Moslim de andere niet is. Ook voldoende feedback vragen over eigen (vanzelfsprekende) gebruiken helpt om onderling vertrouwen te bewerkstelligen. Vb het geven van een hand/kus bij een ontmoeting – niet iedereen apprecieert dit. Het is goed om dit af te toetsen – net zoals het betaamt voor een arts vooraleer hij een patiënt vastneemt, aan te geven dat hij/zij door hem aangeraakt zal worden. Dit is een kleintje en voor sommigen misschien onnodig, maar het getuigt wel van een gevoeligheid en respect voor de ander.

Cliënten dienen in hun uniciteit ontmoet te worden door een begeleider die aandachtig naar hen luistert en mee beluistert in welke bewoordingen het verhaal gebracht wordt (welke lading krijgen bepaalde begrippen mee, wat wil een bepaalde reactie zeggen, is de interpretatie die de begeleider correct). Dit draagt zoals eerder vermeld bij tot het ontwikkelen van een gezamenlijke taal (rond vb agressie, slaan, toezicht ...) die later in de begeleiding wederzijdse pijnlijke/slimerende misvattingen omtrent de invulling/lading van bepaalde belangrijke begrippen (zeker wanneer het gaat om begrippen gelinkt aan veiligheid/welzijn) helpt vermijden.

Uiteraard valt een vooringenomenheid bij de cliënt over de begeleider (net zoals die bij de begeleider kan voorkomen) nooit uit te sluiten ("een vrouw daar spreek ik niet mee", "wat kan een pas afgestudeerd meisje ons leren", "wat weet een ongelovige nu van"...), net als het feit dat er soms een verborgen agenda kan zijn. Onze ervaring leert dat zelfs bij gedwongen hulpverlening, waarbij ouders zeker niet bij aanvang geneigd zijn om direct uit hun dagboek voor te lezen, meestal een constructieve samenwerkingsrelatie kan ontstaan; niet alles moet overigens altijd openlijk gezegd worden. Het is

slechts uitzonderlijk dat we dienen vast te stellen dat een samenwerking halsstarrig wordt afgehouden of dat er echt geen enkele vorm van medewerking kan worden bekomen.

Pas door tijd te nemen en in dialoog te treden kan een zekere wederzijdse respectvorming gefaciliteerd worden of zou tot het finaal besluit gekomen kunnen worden dat een samenwerking echt onmogelijk is (of gewoon moeilijk omwille van rabiate navolging van eigen procedures; maar in wezen niet onmogelijk).

Handelingen/uitspraken binnen een gezinssituatie die de basale opvoedingsnoden dermate tarten, zijn uiteraard in elke begeleidingssituatie, na verificatie, een absolute no-go en vormen onmiddellijk aanleiding tot (eenzijdige) actie; los van de verklaringsgrond (misbruik, kind geen eten geven, foltering, ...).

7) DUOBEGELEIDING

Om dit voortraject gestalte te geven hebben we van de bij de start gekozen voor de inzet van een duo-begeleiding. Een begeleiding aan huis door twee voltijdse medewerkers. Hiervoor konden we rekenen op een ervaren medewerkster die deels als supervisor binnen onze organisatie is tewerkgesteld en anderzijds een lokaal opgegroeide begeleider met Marokkaanse roots. De duo-begeleiding maakte zowel een verrijkend wisselspel mogelijk tussen de begeleiders onderling, als tussen de begeleiders en het gezin.

Zeker bij opstart, temidden van heel wat nationale commotie aangaande de thematiek 'radicalisering' wensten we onze kijk op de zaak zo nuchter mogelijk te houden en een breed positief perspectief te behouden ten aanzien van de getroffen gezinnen. De simultane inzet van twee personen op het project als de aanwezigheid van een Marokkaanse medewerker die bovendien moslim is, bood tevens de kans om ons eigen groei- en leerproces als organisatie sneller te laten verlopen. De meeste jongeren getroffen door islamradicalisering in Vilvoorde kwamen nu eenmaal ook voornamelijk uit Marokkaanse gezinnen. We geloven niet in de heilzaamheid van een muslim-for-muslim-benadering. Dit kan drempelverlagend werken, maar vormt absoluut geen zekerheid voor een 'betere' uitkomst van de begeleiding; ook andere dynamieken, naast religie en taal spelen immers een rol in de totstandkoming van een goede samenwerkingsrelatie.

Praktijkvoorbeeld: Een gezin dat expliciet vroeg om een begeleider die geen moslim was.

Er werd een onderscheid gemaakt in de taakomschrijving van beide begeleiders; één iemand spitste zich voornamelijk toe op gezinsgesprekken met de ouders, de ander op individuele gesprekken met jongeren; afhankelijk van de dynamiek en klik in het gezin kon dit echter in de praktijk soms variëren. Het gegeven dat de ene begeleider vrouwelijk was en de ander mannelijk gaf ook een extra troef in de begeleiding waarmee 'gespeeld' kon worden. Er was sowieso ook veel aandacht voor de veiligheid van de medewerkers (24/24 bereikbaar supervisors); zoals de begeleide gezinnen ook 24/24 telefonisch beroep konden doen op de begeleiders voor noodsituaties.

Algeheel maakte de inzet van de duo-begeleiding dat er meer speling mogelijk was in het vinden van oplossingen op maat wanneer zich moeilijkheden voordeden op niveau van de samenwerkingsrelatie.

De afstemming van de begeleiders en de uitwisseling onderling over wat zich in een gezin afspeelde bleek meermaals noodzakelijk om een bepaalde invalshoek te verbreden of bij te stellen. De ene keer kon een naïeve vraagstelling ruimte en verheldering bij een gezin brengen; een andere keer kon net vanuit voorkennis in een gezin ingebracht worden dat aangehaalde religieuze verplichte gebruiken

helemaal niet zo vaststaand/opgelegd waren. Soms was het een gezamenlijk voorzichtig aftasten en zoeken hoe vanuit het verhaal dat ouders zelf brachten sleutels tot verandering konden worden gevonden.

Praktijkvoorbeeld: De wil van Allah die werd ingeroepen als zijnde diegene die enkel kon beslissen of ouders al dan niet iets zouden moeten veranderen aan hun gedrag.

Voor gezinnen betekende de duo-begeleiding dat er een zeker comfort kon gecreëerd worden inzake het faciliteren van 'de klik' tussen begeleider en gezinsleden. In gezinnen van onze reguliere begeleiding is het doorgaans niet haalbaar om naargelang bepaalde verzuchtingen/geplogendheden te variëren in begeleider/ster.

Het onvermogen om niet in éénzelfde taal te spreken is een belangrijke barrière die kan optreden tussen begeleider en cliënt. Van al onze begeleiders wordt verwacht dat ze zowel zich in het Frans, Nederlands, als Engels kunnen uitdrukken. Dit komt zelfs in de sollicitaties expliciet aan bod. Bovendien was het zo dat een aantal gezinnen niet had kunnen begeleid worden wanneer er door één van onze projectmedewerkers geen Berbers gesproken kon worden. We maken geregeld gebruik van tolken, doch dit kan moeilijker naar gebeurtenissen in een gezin ad hoc of intensief ingezet worden.

Praktijkvoorbeeld: Een Marokkaanse vader met ernstige suïcidale gedachten; na de noodlottige dood van zijn zoon, kan bij de reguliere geestelijke gezondheidsdiensten in het Vilvoordse niet terecht omwille van het feit dat hij enkel de Franse taal machtig is. Ondanks de werkzaamheden nabij het Brusselse; waar een tweetaligheid binnen hulpverlening valt te verwachten; was het op dat moment nog een pijnlijker gegeven dat de vader in kwestie zelfs niet verder geholpen kon worden inzake doorverwijzingsmogelijkheden naar bestaande Franstalige instanties terzake.

Het feit dat bepaalde ouders soms stuiten op het gegeven dat het niet machtig zijn van de Nederlandse taal als een exclusiecriteria kan gelden om tot welbepaalde hulp toegelaten te worden, is van zeer bedenkelijke aard; zeker wanneer geen gelijkwaardig alternatief in doorverwijzing aan het gezin aangeboden kan worden. Dit vormt geen oproep om hulpverleners zich volledig te laten aanpassen aan de wil van cliënten; wel pleit het voor wat pragmatische common sense en in geen geval mag de ouder/kinderen de dupe zijn of worden van communautaire onmin/onzin of het in voege zijnde immigratiebeleid¹⁶. De duo-begeleiding had zeker in deze als kracht dat ze als infuus diende om zowel professionaliteit en jeugdhulpervaring kon inbrengen als evenzeer kennis van religie, cultuur en taal.

Twee voltijdse begeleiders werden ingezet, wat per definitie maakt dat de duo-begeleiding binnen het Project R een intensieve vorm van gezinsbegeleiding betreft; niet per sé in aantal uren per bezoek/week in het gezin (afhankelijk van tempo gezin en mate van onveiligheid) maar wel wat betreft totaal aantal uren overleg (samen en apart) in het gezin en op de dienst.

¹⁶ Opvoedingsondersteuning kan integratiebevorderend werken, maar heeft dit niet als finaal doel. Nalaten een tolk in te schakelen 'omdat ze anders de taal nooit leren', weigeren een hulpbehoevende moslimvrouw haar hoofddoek te helpen aandoen 'omdat dat haar emancipatie en integratie in de weg staat', moslimjongeren verbieden om bij het verbreken van de ramadan iets te eten 'omdat ze, zoals de andere jongeren, maar moeten wachten tot etenstijd' ... Welke persoonlijke mening - m.b.t. integratie - de hulpverlener er ook op nahoudt, in zijn functie als professionele hulpverlener mag dit nooit doorwegen.

8) NOOD AAN GEDRAGENHEID EN HET BELANG VAN SUPERVISIE/COACHING

De confrontatie met complexe emotioneel beladen situaties bij cliënten vraagt naast een authentieke aanwezigheid en betrokkenheid; ook om een stevige vorm van 'gedragenheid' bij een begeleider. Een maturiteit, een rust om, met zaken die sterk verontrustend/alarmerend kunnen zijn of althans zo overkomen, op een serene en deskundige manier aan de slag te gaan. Bepaalde (gezins)situaties kunnen voor een begeleider intimiderend of oncomfortabel zijn. Dit is niet erg, zolang dit maar tijdig onderkend wordt en een mogelijke vooringenomenheid (door eigen geschiedenis/niet afgetoetste invulling van de hulpverlener) in rekenschap genomen kan worden wanneer een begeleiding stroever loopt/gaat verlopen. Hiervoor zetten we in onze organisatie standaard in op het degelijk en permanent vormen van onze begeleiders en het wekelijks aanbieden van een intensieve vorm van supervisie.

Binnen Cocon-Vilvoorde wordt sinds een tiental jaar al structureel een intensieve vorm van supervisie voor alle begeleiders voorzien; wat zich o.a. vertaalt in wekelijkse supervisiegesprekken en o.a. een 24/24 permanentie van de supervisor voor de begeleiders. Voornaamste idee aan de basis hiervan is dat geen enkele begeleider op geen enkel moment in een begeleiding het gevoel mag hebben 'alleen' te (moeten) handelen. Onze mobiele begeleiders staan vaak 'alleen' in een bij aanvang 'onbekende' gezinssituatie. Als voornaamste werk-instrument dient de begeleider te rekenen op zichzelf (denken/handelen). Een evenwichtig welbevinden van een begeleider nastreven is in deze dus van essentieel belang, om een kwalitatieve professionele hulpverlening tot stand te brengen. Naast de vaste arbeidsrechtelijke en organisatorische aspecten (verloning, accommodatie, procedures...) dient tevens veel aandacht te gaan naar de persoonlijke groei/ondersteuning van de individuele begeleider; om de kwaliteit van de geleverde hulp in zijn totaliteit te kunnen garanderen. De begeleider is geen machine; wil hij goed presteren; zijn niet alleen de vaardigheden en perfecte tools in zijn werktas noodzakelijk. Geconfronteerd met delicate vraagstukken in kader van veiligheid, zware trauma bij cliënten en andere vormen van emotioneel beladen themata; is het voor onze organisatie niet meer als 'normaal' dat een begeleider ook ten allen tijde (intensieve) psychologische ondersteuning moet kunnen krijgen binnen/buiten de organisatie. Enkel zo kan iemand veilig en constructief leren vanuit zijn ervaringen; zelfs wanneer deze moeilijk en confronterend zijn. Binnen de thematiek radicalisering dient het thema onveiligheid, zowel de subjectieve beleving, als de objectieve tussen begeleider en supervisor openlijk besproken te worden. Begeleiders dienen bestand te zijn tegen wat weerstand vanuit het gezin en negatieve uitlatingen aan hun adres; grens is natuurlijk wanneer goed aangetoond/onderbouwd kan worden dat de veiligheid van een gezinslid/medewerker reëel in gevaar komt of wanneer een goede samenwerking hierdoor gehypothekeerd blijft. Onze voorziening hanteert ook strikte afspraken over hoe gehandeld dient te worden op een ogenblik waar de begeleider/gezinslid blootgesteld wordt aan een agressie/ gevaarsituatie.

Feedback werkt en wordt actief onder de begeleiders gestimuleerd. Het is niet alleen belangrijk voor de cliënt om zich kwetsbaar te tonen tijdens een begeleidingsproces om verandering toe te laten; een begeleider dient evenzeer een reflecterende zelfkritische en leerzame houding aan te nemen om te blijven bijleren en stil te staan bij v.b. blinde vlekken en mogelijke projecties.

De begeleiders in het Project R werden om beurten wekelijks tezamen/apart gesuperviseerd; hierbij werden de laatste inzichten die bestonden in kader van begeleiden van gezinnen in de thematiek van radicalisering steeds mee opgenomen. Onder andere het belang van samenwerking met andere partijen en netwerk, oog voor de migratieachtergrond van de ouders en het integratieproces en het afzonderlijk verhaal van eenieder hierin stonden centraal; naast de inzet van sterk vraaggerichte technieken en kritische reflecties bij eigen handelen/denken van de begeleiders. Deze supervisie bleek vaak relevant wanneer zich bepaalde zorgen rond veiligheid in het gezin stelden of over de zwaarte van een bepaald feit/observatie tussen de begeleiders onenigheid bestond.

Binnen het werken met gezinnen binnen de thematiek van radicalisering is de aanwezigheid van een factor als 'gedragenheid' een quasi conditio sine qua non. Om zowel wars van handelingsverlegenheid of handelingsdrift te kunnen begeleiden is het aangewezen dat de nodige kennis en ervaring bestaat om een open blik te behouden zelfs al maken anderen zich (al dan niet terecht) zorgen. De kansen die een begeleider aan een cliënt kan bieden, hangen nauw samen met de ruimte waarmee hij een cliënt kan benaderen. De begeleider dient op zoek te gaan naar de wijze waarop de cliënt (best van binnenuit) tot de gewenste verandering gebracht kan worden. Dit vraagt om een bijkomend inzicht in de wijze waarop een cliënt 'verandert' en de eigen mogelijkheden tot instrueren/faciliteren hiervan. De ene ouder is gebaat bij directe sturing, modelling, de andere bij one-down-houding, de ene dient soms geconfronteerd te worden, de ander leert zelfstandig bij door verhaalde inzichten van anderen, nemen informatie gemakkelijker op visueel...

Basis is stevast de houding en de open kijk om krachten en vaardigheden die reeds aanwezig zijn in het gezin te onderkennen en erkennen.

Wij danken graag de gezinnen die we mochten begeleiden in deze en de denkstof die ze ons mee gaven ter verbetering van onze hulpverlening.